

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

МІНДЕР ТЕТЯНА ЙОСИПІВНА

УДК 801.81: 398.81(477)

**ВЕСНЯНА КАЛЕНДАРНО-ОБРЯДОВА ПОЕЗІЯ УКРАЇНЦІВ: РЕГІОНАЛЬНА
СПЕЦИФІКА ТА ЖАНРОВА ДИНАМІКА**

10.01.07 – *фольклористика*

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Львів – 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Полісько-Волинському народознавчому центрі Інституту народознавства НАН України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор

Давидюк Віктор Феодосійович

Волинський державний університет імені Лесі Українки,
професор кафедри української літератури

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор

Будівський Петро Олексійович

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка,
професор кафедри української літератури

кандидат філологічних наук, доцент

Гарасим Ярослав Іванович

Львівський національний університет імені Івана Франка,
декан філологічного факультету

Провідна установа: Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
кафедра фольклористики, м. Київ

Захист відбудеться 31 березня 2005 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.13 у Львівському національному університеті імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1

Із дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано 25 лютого 2005 року.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради К 35.051.13

кандидат філологічних наук

Вовчак А. С.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Здобуття Україною державності відкрило перед гуманітарними науками чимало завдань, які не могли бути реалізовані в часи тоталітаризму. Серед них – дослідження архаїчних явищ фольклору. Донедавна їх вивчення допускалося лише в тих межах, які підтверджували генетичну однорідність української культури з російською. Тим часом дослідники неодноразово звертали увагу на те, що українська календарна обрядовість має набагато більше спільного з аналогічними явищами румунського, словацького, молдавського, білоруського, литовського і навіть фінського фольклору, поступаючись в кількості типологічних збігів польському та російському. „Український фольклор, – як відзначив І. Денисюк, – у загальних рисах належить до типу слов'янської словесності, однак є у ньому і щось спільне з усною народною творчістю й певних неслов'янських європейських народів – фінів, литовців на півночі, румунів, греків на півдні”. Багатство його явищ і форм легко пояснити належністю до смуги найбільшого багатства європейської усної словесності, яка проходить по умовному коридору Фінляндія – Литва – Білорусь – Україна – Румунія – Греція і Балкани¹.

Весняна календарно-обрядова поезія належить до найдавніших пластів календарного фольклору, про що свідчить її загальне поширення серед народів євразійського материка. Водночас у межах різних його ареалів вона відрізняється як тематично, так і функціонально. На основі цього складається думка, що механізм входження цих мотивів в усну творчість цих народів був різним.

Незважаючи на те, що весняні свята давно привертають до себе увагу етнографів, фольклористів, генетичні аспекти цієї творчості, її типологію та районування на сьогодні можна віднести до найбільш невивчених питань її побутування.

Дочасні дослідження науковців торкалися головно питань структури веснянок, їхньої поетики, історичних прототипів. Найповніше дослідив весняну календарну поезію в контексті календарної обрядовості українців С.Килимник. У своїй праці „Український рік у народних звичаях в історичному освітленні” автор розглянув весняну календарну обрядовість, а в її числі й пісні, як продукт свідомості різних історичних епох. Суто компаративістичний підхід до фольклористичного матеріалу змусив дослідника шукати в текстах цих пісень відгомони відомих історичних фактів. Тим часом у найдавніших весняних танках „Кривий танець”, „Подоланочка”, „Царівна”, „Жучок”, „Просо”, „Зельман” міститься чимало матеріалу, який з позиції історичної атрибутивності виявляється недосяжним для реконструкції його первісної семантики. Вочевидь тому, що в його

¹ Денисюк І. Національна специфіка українського фольклору // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Випуск 31. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2003. – С. 4

основі лежать ще доісторичні реалії, а їх можна реконструювати лише з допомогою найсучасніших даних світової етнографії, археології, а також реліктових форм звичаєвості відсталих у своєму етнокультурному розвитку народів.

Відсутність чітких критеріїв культурно-етноісторичної методології не тільки в українській, але й у світовій науці – не єдина перешкода, яка щоразу виникала на шляху до вивчення весняних календарних обрядів та їх пісень. Не бракує і суто філологічних прогалин, які в галузі фольклористики становлять суто національну проблему. Досі не визначено, що становить собою веснянка: жанровий різновид, жанр чи цілий жанровий масив, не вивчені особливості ритмічної структури весняних календарних пісень, не з'ясовано сумарного вираження найголовніших функціональних значень основних поетичних образів. Залишається нез'ясованим одне з найскладніших питань, яке відкриває шлях до розуміння найдавніших функцій цих пісень. Це питання походження образів та мотивів весняних пісень. Досі не систематизовано на картографічному рівні ареалів поширення кожного із них, а їх перелік у кожній місцевості різний.

Без глибокого осмислення причин виникнення весняного фольклору, комплексного ідейно-художнього аналізу пісенних текстів неможливо повною мірою простежити і збагнути розвиток фольклорного процесу, а також визначити національну своєрідність української народної словесності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Зазначені проблеми входять складовою комплексної теми „Українська література: традиції і сучасність” кафедри української літератури Волинського державного університету імені Лесі Українки, а також „Походження та поширення архаїчних явищ українського фольклору” над якою працює Полісько-Волинський народознавчий центр Інституту народознавства НАН України.

Мета дослідження – докладно вивчити опубліковані, архівні і власні польові матеріали, що стосуються дисертаційної теми, визначити регіональну специфіку побутування основних сюжетів, образів, мотивів та видових номінацій весняних пісень, з'ясувати основні чинники трансформації функцій весняного фольклору у зв'язку з жанровою динамікою. З огляду на це **завданням цього дослідження** було:

- на основі історіографічного огляду джерел та наукової літератури з досліджуваної проблеми з'ясувати стан дослідження весняної календарної поезії українців;
- встановити основний перелік видових назв весняних пісень та територію їх поширення;
- з'ясувати, які з відомих назв мають регіонально-локальний діапазон поширення, а які становлять загальнонаціональну традицію;
- визначити основні функції весняних пісень та ігор;
- з'ясувати жанрову специфіку весняних календарних пісень;
- здійснити класифікацію весняної календарної поезії;

- окреслити структуру репертуару: встановити обрядово регламентовані статеві-вікові характеристики виконавців пісенно-ігрових текстів; з'ясувати акціонально-оказіональний, календарний та хронотопний контекст виконання весняних танків;
- прокартографувати найвідоміші образи та мотиви.

Теоретико-методологічною основою дослідження стали наукові праці українських та зарубіжних вчених: М.Максимовича, О.Потебні, М.Костомарова, П.Чубинського, М.Грушевського, О.Веселовського, Ф.Колесси, В.Соколової, С.Килимника, М.Гриця, О.Дея, Н.Шумади, С.Грици, Р.Кирчіва, Г.Нудьги, І.Денисюка, Л.Дунаєвської, В.Давидюка, Т.Агапкіної, П.Будівського, О.Чебанюк, Я.Гарасима.

Для розв'язання поставлених завдань у роботі використано культурно-історичний, ретроспективний, історико-генетичний та картографічний **методи дослідження**. Для аналізу фольклорно-етнографічних явищ у динамічному розвитку застосовано культурно-історичний, ретроспективний та історико-генетичний методи, а для встановлення ареалів поширення номінацій весняних пісень та ігор, а також їх основних персонажів – метод картографування.

Предмет дослідження – історична динаміка та регіональна специфіка весняних пісень та ігор.

Об'єктом дослідження послужили тексти весняних пісень та ігор, пов'язані з народними обрядодійствами і ритуалами. Їх почерпнуто з фольклорних видань XIX – XX ст., зокрема Зоріана Доленги-Ходаковського, М.Максимовича, П.Чубинського, Я.Головацького, Б.Грінченка, В.Гнатюка, Ф.Колесси, О.Дея, О.Чебанюк, В.Давидюка, Є.Рижик та ін. Суттєво поповнили базу даних рукописні матеріали з архіву Полісько-Волинського народознавчого центру Інституту народознавства НАН України. Загальний фонд джерельного матеріалу доповнили і власні записи дисертанта, виконані під час польових досліджень населених пунктів у рамках багаторічної комплексної експедиції Полісько-Волинського народознавчого центру „Славія–2000” та особистих наукових подорожей у Старовижівський, Турійський, Ратнівський райони Волинської області, Дубровицький та Володимирецький райони Рівненської області.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що це перше в українській фольклористиці цілісне дослідження весняних календарних пісень. Монографічні праці щодо весняної календарної обрядовості в українській науці про народну творчість взагалі відсутні. Не так часто ставав цей жанр і об'єктом наукових розвідок та статей. Причиною такого стану вивчення весняної календарної поезії можна вважати нерозробленість основних теоретичних засад, дотичних до цієї теми.

У дисертації узагальнено й проаналізовано значний за обсягом фактологічний матеріал, який розглянуто в загальнонаціональному контексті. В науковий обіг вводяться нові матеріали, насамперед архівні джерела та польові записи дисертантки.

Вперше в українській фольклористиці здійснено спробу узагальнення поширення типів та видів весняної обрядовості та основних її фольклорних образів на основі картографування.

Практичне значення одержаних результатів дисертації полягає в тому, що її основними положеннями можуть скористатися спеціалісти різних гуманітарних галузей (етнографи, фольклористи, культурологи) для подальшого вивчення весняного фольклору українців, його розвитку та еволюції. Поданий у роботі фактичний матеріал, загальні положення та висновки можуть бути використані для написання підручників з української фольклористики, при укладанні методичних розробок, навчальних програм і планів. Доцільним буде використання матеріалу при читанні лекційних курсів, спецкурсів та спецсемініарів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації виголошувалися на таких наукових конференціях: „Ігровий фольклор України” (2002р., м.Кузнецовськ); „Дні науки на факультеті україністики Волинського державного університету імені Лесі Українки” (2000 – 2003 рр., м.Луцьк); „Історія і культура Підляшшя” (2002р., м.Більськ-Підляський, Польща); „Проблеми успадкування новорічних звичаїв, щедрівок, народних вистав” (2004р., м.Рівне); „Фольклор і сучасна культура” (2004 р., м.Луцьк); „Український костюм у часі і просторі” (2004р., м.Київ).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаної літератури (208 позиції). Повний обсяг дисертації становить 247 сторінок, з них 230 сторінок – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується вибір теми, визначаються її актуальність та наукова новизна, формулюється мета та завдання, об’єкт та предмет дослідження, окреслено джерельну базу, методологічні засади та наслідки апробації результатів дисертації.

Перший розділ **„Весняна календарна поезія як явище фольклору”** присвячено окресленню предмета дослідження та сучасного стану його наукового осмислення.

1.1 Весняні календарні пісні у наукових дефініціях. Весняні обряди упродовж усього періоду побутування могли під впливом різних культурних та історичних чинників неодноразово змінювати не лише свою календарну прив’язку, а й зміст. Не менших змін зазнавали і тексти супроводжуючих їх пісень, які сьогодні мають обережне визначення весняних календарно-обрядових пісень, а частіше – дуже сміливе – веснянок.

На сьогодні єдиного означення веснянки в українській фольклористиці не існує. Причина в тому, що ця назва народного походження. Відтак при її введенні в науковий обіг було контаміновано ряд видових понять такого ж народного походження, які ця назва витіснила де повністю, а де тільки частково. Що ж до дефініцій, запропонованих вченими, то в їх основу покладено головно критерії календарних меж виконання та змісту. Такий перелік критеріїв не може

вважатися ні вичерпним, ні тим більше універсальним. Що ж до дефініційного окреслення цього явища, то воно повинно вказувати на належність цих пісень до календарно-обрядової лірики, окреслювати їх функціональне призначення, календарні рамки виконання, а також склад і вік основних учасників весняних забав. Такі критерії, крім окреслення самого жанру, створюють ще й реальну можливість подальшої деталізації класифікації весняних календарних пісень за видами і типами.

Народна традиція використання назви „веснянка” дає підстави вбачати за цим поняттям тільки ті календарно-обрядові пісні весняного циклу, які виконувалися у переважній більшості дітьми ранньою весною, мали закличний характер і спільно з обрядовими діями, зверненими до весни, були покликані пришвидшити наближення тепла.

Таке означення веснянок побутує на більшості території України. Що ж до інших різновидів пісень весняного циклу, то вони не позбавлені ряду жанрових та функціональних особливостей, які дають змогу виокремити кожен із них у самостійну групу.

Найбільше дисонансує з веснянками група весняних пісень, об'єднаних любовно-шлюбною темою. В народному вжитку вони, як правило й означаються іншими назвами. Найчастіше вони фігурують як маївки, гаївки чи рогульки. Там, де ці назви побутують на рівні з назвою „веснянка” респонденти категорично заперечують їхню належність до веснянок. Тому про них можна говорити лише як про *весняні календарно-обрядові пісні*.

У другому підрозділі *„Весняні календарні пісні в наукових студіях”* коротко окреслено історіографічні аспекти досліджуваної теми.

На перші писемні відомості про календарні обряди на території України натрапляємо ще в літописах часів Київської Русі. Нарікання на поганські звичаї та боротьба з народною поезією безупинно проходять через усю нашу історію аж до останніх часів.

Широке збирання та наукова фіксація українських весняних пісень розпочалася лише на початку XIX ст. Виняток становлять рукописні й друковані збірники XVII – XVIII ст., в яких серед українських ліричних пісень трапляються й тексти весняно-літнього календарно-обрядового фольклору, в більшості випадків любовного або гумористичного характеру.

Перші записи весняних пісень на початку XIX ст. зробив Зоріан Доленга-Ходаковський. До перших згадок можна віднести і уривок популярної весняної гри „Соловєєчку сватку, сватку”, введений Г.Сковородою до притчі „Благородный Еродій” з авторською ремаркою, що виконують її „составив лик, сиречь хор, или хоровод...”².

Збиранню й виданню календарно-обрядового фольклору велику увагу приділили члени „Руської трійці”. Під назвою „гаївки” чотири хороводно-ігрові пісні, записані М.Шашкевичем, були

² Сковорода Г. Літературні твори. – Київ, 1972. – С. 290

надруковані в першому на західних землях українському альманасі “Русалка Дністрова” (1837; 1987).

У 40 – 60 рр. XIX ст. окремі тексти хороводно-ігрових пісень було залучено до збірників українських пісень і етнографічних розвідок М.Максимовича (1827, 1834, 1849, 1856), А.Метлинського (1854), М.Маркевича (1860), К.Шейковського (1860) та ін. Велику кількість текстів весняних пісень та ігор, описів часу й манери їх виконання надруковано також у таких великих етнографічних виданнях XIX ст. як “Русские простонародные праздники” І.Снегірьова (1838), “Сказания русского народа” І.Сахарова (1837 – 1841), “Быт русского народа” А.Терещенка (1847 – 1848), „Записки о Полтавской губернии” Н.Арандаренка. Фактичний матеріал, вміщений у цих виданнях, становить інтерес і для дослідження циклу весняних свят.

Одним із найцінніших зібрань весняного фольклору, зібраного на території Наддніпрянської України, є праця П.Чубинського “Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край. Т.3”. Значний матеріал, що помітно збагатив фонд українських весняних пісень, містять “Народные песни Галицкой и Угорской Руси, собранные Я.Ф.Головацким” (1863 – 1878), а також “Этнографические материалы, собранные в Черниговской и соседних с ней губерниях. Т.3”, упорядковані Б.Д. Грінченком (1899).

На сторінках журналів “Киевская старина” та “Харьковский сборник” систематично друкувалися фольклорно-етнографічні матеріали, записані на Київщині, Вінниччині, Переяславщині, Херсонщині, Волині та в окремих повітах Харківської губернії, які містили чимало записів ігор та хороводів. Ці публікації фіксували стан весняного фольклору наприкінці XIX – поч. XX ст. у різних місцевостях України, свідчили про збереження або руйнацію традиції, про місцевий репертуар та особливості побутування.

Відомості про весняний фольклор українців можна знайти в фольклорно-етнографічних дослідженнях польських вчених Вацлава з Олеська, Паулі Жеготи, З.Рокосовської, Б.Сокальської, Оскара Кольберга.

Нагромадження записів і публікацій весняних пісень сприяло поглибленню їх дослідження. Про особливості цих пісень у своїх розвідках писали А.Свидницький, О.Патрицький. На пов’язаність весняних пісень та ігор з міфологічним світоглядом вказували М.Костомаров, О.Потебня, І.Нечуй-Левицький, їх історичну основу досліджували В.Антонович та М.Драгоманов. Вагоме місце займали весняні пісні в працях О.Афанасьєва, О.Веселовського та Є.Анічкова.

Своєрідним підсумком майже столітнього періоду аматорського збирання і видання весняного фольклору стала праця В.Гнатюка “Гаївки” (1909). Збірник вміщує 171 гаївку та 13 риндзівок і характеризується перш за все широтою охоплення матеріалу, високим рівнем науковості при фіксації текстів та описом ігрових дій.

На початку ХХ ст. стараннями Ф.Колесси, С.Людкевича та К.Квітки викристалізувалася наукова методика видання фольклорних творів.

У другій половині ХХ ст. вийшли друком збірники В.Кравченка, А.Кримського, М.Гайворонського, В.Ступницького, К.Стельмашука, М.Миханька, О.Бариляка, В.Верховинця.

Досить серйозно проштудіював весняний цикл календарно-обрядового фольклору М.Грушевський. У І томі “Історії української літератури” (1923) вчений звернув увагу на архаїчність хороводів та пісень, що їх супроводжують. Не залишив поза увагою й реліктового весняного волоचेбництва та виконання риндзівок.

Перше академічне, а водночас і найбільш повне видання весняного пісенного фольклору вийшло 1963 року. Це „Українські народні пісні. Календарно-обрядова лірика” в упорядкуванні О.Дея. Чимало весняних пісень цього видання публікувалося вперше. Того ж року побачив світ збірник “Ігри та пісні”, до якого увійшли різні варіанти весняних пісень та ігрових хороводів радянського часу.

У другій половині ХХ ст. по кілька десятків зразків весняно-обрядових пісень було опубліковано у збірниках “Веснянки” (упорядник М.Грицай, 1970). “Веснянки” (за редакцією Н.Підпали, 1970), „Пісні з Волині” (1970); “Веснянки” (упорядник Н.Шумада, 1984), “Календарно-обрядові пісні” (упорядник О.Чебанюк, 1987), “Закувала зозуленька: Антологія української народної творчості” (1989, 1998), “Українські народні пісні: Пісенник” (1989), “Пісні Сумщини” (1989), “Фольклорна веселка” (1989), “Пісні з Поділля” (1989), “Пісні Буковини” (1990), “Перлини української народної пісні” (1991), “Стелися, зелений кудрявцю: Подільські колядки, щедрівки, гаївки” (1992), „Благослови, мати!: Колискові пісні, забавлянки, веснянки, заклички та щедрівки, скоромовки, лічилки, загадки, коломийки” (2001).

В українській діаспорі 50-60рр. найпомітнішими публікаціями були праці О.Воропая та С.Килимника. О.Воропай у етнографічному нарисі “Звичаї нашого народу” розглянув основні сюжети та мотиви весняних пісень, групує їх за тематичним принципом. Автор висвітлив окремі штрихи побутування великодніх віршів та волочільного обряду. С.Килимник у 2 – 3 тт. своєї праці „Український рік у народних звичаях в історичному освітленні” торкається питань походження веснянок-гаївок, їх поетики, історичних прототипів, а також подає власну класифікацію весняних пісень.

Серед сучасних досліджень весняних календарних пісень вагоме місце посідають розвідки Р.Кирчіва, В.Давидюка, О.Курочкіна, Є.Луня, О.Чебанюк, К.Кутельмаха, П.Шайди, Є.Рижик, С.Творун, О.Харчишин, В.Костика, Г.Сокіл, О.Фружинської, Г.Василькевич. Основними сферами їх фольклористичних зацікавлень постають: реконструкція текстів, семантика і структура весняного обрядового дійства, мова та поетика весняних пісень.

Дослідників весняно-календарної обрядовості останнього десятиріччя цікавила, насамперед, ритуально-міфологічна основа веснянки. З цієї точки зору окремої уваги заслуговують монографія В.Давидюка “Первісна міфологія українського фольклору” (1997), а також його статті „Весняночка-паняночка” та „Звідки взявся Бородай” (2002), в яких проаналізовано світоглядно-звичаєву основу весняних пісень та співвіднесення їхніх мотивів з праісторичними уявленнями про календарне божество та давніми шлюбними стосунками.

Етапною у вивченні весняного фольклору на теренах Західного Полісся є праця В.Давидюка “Поліська дома. Вип. 2: Весна” (2003). У ній вчений зосередив увагу на дослідженні номінації весняних пісень, прокоментував їх основні назви, а також подав текстові варіанти весняних пісень та ігор, які збереглися на Західному Поліссі.

Не можемо обійтися без широкого переліку всіх згаданих вище праць вже тому, що саме на їх основі зроблено спробу створення загальної картини побутування весняних календарних пісень та варіювання їхніх назв на теренах України.

1.3. Класифікація весняних календарних пісень: історія і практика. На сьогодні у фольклористиці існує чимало класифікацій весняних календарних пісень. Базуються вони на різних критеріях.

Питаннями диференціювання весняного фольклору займалися М.Максимович, В.Гнатюк, І.Нечуй-Левицький, А.Свидницький, М.Грушевський, С.Килимник, Г.Хоткевич, О.Дей, О.Курочкін, О.Чебанюк, В.Скуратівський, В.Давидюк, І.Білосветкова, О.Харчишин. Поки жодна із цих класифікацій не набула статусу загальноприйнятої, пропонуємо ще одну. З нашої точки зору, пісні, якими супроводжувалися обряди та ігри весняного циклу, можна умовно поділити на такі тематичні групи: 1) *розвійні*; їх основними мотивами та образами були: весняне сонце, теплий вітер, зелень дерев і трав, приліт і співи птахів, радість людей; зміна суворої зими на теплу весну; викликання дощу і вологи; 2) *любовно-еротичні*, домінуючим мотивами яких було парування молоді, замовляння вдалого шлюбу та щасливого подружнього життя; 3) *шлюбні*, пов'язані виключно з мотивами сімейного життя (вдале/невдале заміжжя, життя у чужій родині, чоловік-нелюб тощо); 4) *драстичні*; в них передано взаємне глузування дівчат і хлопців, кпини між парубочими і дівочими гуртами.

1.4. Номінації весняних календарних пісень. Розмаїття тем весняної календарної поезії породило не менше розмаїття їх номінантів, а відповідно і номінацій.

Початок виконання весняних пісень у різних місцевостях випадає на різний час, тому й назви можуть бути різними, адже різними в давнину могли бути й функції таких пісень.

Найпоширеніша назва для означення весняних пісень – веснянка.

На Західному Поділлі, Буковині, Опіллі, Галичині, Гуцульщині, Лемківщині та Прикарпатті відоміша назва гаївка, але вона вживалася лише на означення пісень, які виконувалися на Великодньому тижні. На Поділлі, Холмщині і Підляшші побутують обидві назви.

На Поліссі, за спостереженням В.Давидюка, на означення весняної календарної поезії вживаються назви подолянки, рогулєйки (рогульки), вородайки, маївки, бабоньки (бабойки, бабу́си, оба́боньки), поко́лі, олєндарки, царівни, витягúшки, володарки, (вородарки, городарки). Виконавці цих пісень вважають, що веснянка, гаївка, поколя, маївка, рогулейка – далеко не одне й те ж.

Крім зазначених назв, на Західному Поліссі вживалися й такі як гаївки, ворода́, вербо́ньки, зельману́вки, кукуда́рки, бородайки (бородарки), по́худи, во́рон, стасту́рка, постові та волоче́бні пісні.

На Лівобережному Поліссі веснянки-заклички називалися гу́канками.

На території Холмщини і Підляшшя всі весняні й великодні пісні називали зельмана́ми, рогу́лками, гу́лками, огу́лками, садо́ньками. У південній частині Підляшшя їх іменували постяну́ми й велико́дніми піснями, а подекуди – жалімо́нами та кро́пом. А перед самим Великоднем та під час свята тут, як і на південно-західній Київщині, співали волода́рки.

На Буковині виконували гаївки, веснівки та велико́дні співанки. Окрім цього, тут відомі: перепело́ньки, воротальчи́ки (вородайчи́ки), долі́ни, до́щечки, ворода́ї, уро́даї, подоляно́чки, зозу́льки. Свої видові назви ці пісні часто успадковували і від найпопулярніших ігор та танків – Вербової дощечки, Зельмана, Жучка, Воротарчика, Огіро́чків тощо. Окрему акціонально-тематичну групу тут становили постові та воскресні пісні.

Обрядова пісенність весняного циклу Бойківщини, як і прилеглих Опілля та Поділля, представлена побутуванням гаївок. А в західній частині цього регіону до цього існував ще й звичай на Великдень кликати ворода́й.

На Подніпров'ї, окрім веснянок, відомі маївки, подолянки та постові пісні.

В Українських Карпатах поряд із гаївками й веснянками виконували й привіта́льні (велико́дні) пісні.

Сучасні польові матеріали засвідчують як зникнення, так і появу в регіонах багатьох традиційних назв. Сучасне Поділля репрезентують такі нові локальні назви, як маївки, подолянки, постові й велико́дні пісні, рогу́льки, ягі́лки, царівни, зельмані́вки.

На Прикарпатті з'явилися маївки, а подекуди й зельмані́вки.

Опілля представлене у фольклорних записах такими новими локальними назвами весняних пісень, як подолянки, постові пісні, рогулєйки, маївки, гиляно́чки, зу́чки, голубки, озелє́ни (вожелени, вужелини, вожеледи), поко́лойки, зельмани.

На етнографічній Волині змін у переліку основних назв не помічено. Як і раніше видовий діапазон тут складають веснянки, маївки, гаївки (ягі́лки), постові пісні та рогулєйки. Рідше

трапляються назви бабóньки, (обáбоньки), подолянки, поко́лі, кутулянки, олєндáрки, василькú, володáрки, великóдні та волочéбні пісні.

У другому розділі „**Основні мотиви та образи весняної календарної поезії**” здійснено спробу реконструкції архаїчної семантики головних персонажів, проаналізовано домінуючі мотиви весняних пісень та ігор.

2.1. Весняні календарно-обрядові пісні в okazіонально-акціональному контексті.

Акціонально весняні календарні пісні – це творчість переважно дівочого пісенного репертуару. Однак у деяких місцевостях до їх виконання могли долучатися й парубки, рідше – старші жінки та чоловіки.

Окрема категорія весняних пісень, звернених на викликання тепла й швидкого прильоту птахів, належала і дитячим гуртам.

В основному тільки дівчата виступали виконавцями гаївок в Карпатському регіоні, хоч при самому виконанні тут не обходилося і без присутності, а то й втручання парубочого гурту. Аналогічну ситуацію спостерігаємо на Поділлі, Холмщині та Підляшші, Придніпров’ї, Поліссі, Волині та Опіллі.

На Західній Бойківщині, Прикарпатті та Буковині участь у весняних хороводах донедавна, крім дівчат, брали і старші жінки. На Буковині деінде спостерігається водіння весняних хороводів чоловіками.

На Поліссі співати весняні пісні починали діти, постові пісні й гаївки підхоплювали молоді дівчата.

На Волині до співу приєднувалися ще хлопці та люди старшого віку. А ось право заводити першу весняну пісню належало тільки дівчатам. Ще однією особливістю розваг весняного циклу на Волині, Західному та Центральному Поліссі була перекличка хорів.

Спосіб виконання весняних пісень та ігор на території України теж був не однаковим. Молодь, зібравшись на весняні гуляння, бралася за руки і водила танки та круги. На Галичині дівчата співають гаївки, йдучи в колесо, або криве колесо, чи кривий танець (форма кривої лінії, що постійно змінюється).

На Подніпров’ї дівчата беруться за руки і творять коло, півколо або ключ і так рухаються під ритм пісні.

На Поліссі в колі співалися не всі весняні пісні. Були й такі, які виконувалися сидячи на лавах, колодках або під хатами. Найпоширенішим варіантом виконання весняних пісень та ігор на Західному Поліссі та Волині був рух колом або, як тут кажуть, „кружком”. Іноді могли водити два кола разом – дитяче всередині, а дівоче – зовні. Подекуди весняні пісні виконувалися не в русі, а сидячи, переважно на колодах.

Як правило, весняні пісні й танки виконувалися під час гуляння молоді у спеціально відведених для цього місцях: за селом, на березі річки чи озера, в лісі, в полі, в саду, на вулицях села, на вигоні, на перехрестях доріг, на подвір'ї біля церкви, а де-не-де на колодках, лавках, кладках, під хатами. У деяких місцевостях західнополіського регіону, виконуючи весняні пісні в піст перед Великоднем, вилазили на дерева. Подекуди співали їх лише у хатах за домашніми справами (Любешівський район).

2.2. Основні мотиви весняно-календарної поезії. Аналіз текстового матеріалу весняних пісень дає підстави стверджувати, що їх обрядовий сенс зосереджений на зв'язку світоустрою з природою та життям людини. Виходячи з цього, виділимо основні мотиви весняних пісень: веснянки-заклички, хліборобсько-вегетаційні, любовно-шлюбні, еротичні, весняні пісні з мотивом родинного й сирітського життя та весняні пісні з драстичними мотивами.

Веснянки-заклички виконувалися найраніше, як тільки починали танути сніги. Саме цими піснями закликається швидкий прихід весни. Основна функція, яку виконували веснянки-заклички, – вираження потреби, побажання або прохання, і були вони звернені до когось або до чогось (в даному випадку звернення були адресовані весні). У своїй основі заклички – це аграрно-магічні заклинання на майбутній добробут у всіх сферах життя і діяльності людини.

Провісниками весни вважалися птахи. До них зверталися з проханням замкнути зиму й прогнати небажані холоди. Тому у весняних піснях присутні мотиви насильного розбивання криги („Прилетіли книги, розбивати криги”), топтання снігу птахами („Я тії сніженьки крильцями розіб'ю”), розвивання дерев („А вербу-вербицю дзюбаком розклюю”), звиття гнізд та виведення пташенят-діточок („Зроблю я гніздечко, діточок наведу”).

У багатьох веснянках-закличках пташки, до яких звертаються дівчата, вважаються не лише віщунами тепла й весни, а й зв'язковими двох світів („Ой ти, соловієчку, ранняя пташечко”). Зв'язок птахів із Вирієм вказує і на те, що вони пов'язані й з весняними божествами. Із текстів весняних пісень вони постають не тільки провісниками весни, а й посланцями бога. Сюди ж примикають і веснянки-заклички з провідним мотивом весняних дарів дівчатам та парубкам.

Чи не найдавнішими на сьогодні можна вважати весняні пісні з хліборобськими мотивами. Центральним образом значної кількості пісень цієї групи постає сонце. Найчастіше воно персоніфіковане, і до сонця звертаються як до живої істоти („Вийди, вийди, сонечко”).

Вегетаційні мотиви представлені такими ігровими хороводами як „Мак”, „Горошок”, „Огірочки” та ін. Вони тісно пов'язані з темою пробудження та розквіту природи й швидкого дозрівання сільськогосподарських злаків. Ці твори спиралися на імітування процесів сіяння та вирощування різних культур, що супроводжувалися магічними текстами і мали сприяти швидкому зростанню злаків та родючості землі. Учасники цих весняних танків намагалися передати оточуючій природі енергію, розбурхати її сили, викликати життєдайну силу природи і примусити її

допомогти буйному росту рослин, високому врожаю. У згаданих вегетаційних весняних піснях основне значення має рух, гра, а слово – допоміжне.

Найбільшу групу весняних пісень становлять пісні зі шлюбними мотивами. У їх змісті переважає мотив кохання, а провідною ідеєю є ідея парування та вдалого шлюбу. Мета цих пісень – не лише сприяти створенню сім'ї, а й впливати на родючість землі.

Весняні пісні та ігри з симпатико-еротичною тематикою відображають різні форми шлюбу, але найпомітніше місце відводять шлюбу з насильним захватом дівчини під час ігор чи польових робіт (умиканням) і дуально-родовому шлюбу, при якому жінка по черзі живе з кожним із чоловіків, які брали участь у її захопленні. („Туман танчик виводе”, „Ой, на городі на горі”, „Ой хвалилася да березонька”, „А в нашому селі золотії двері”).

Захоплення дівчат, як видно з текстів, практикувалося й при парному шлюбі. Ряд весняних пісень мають мотив нападу на дівчину від двох до чотирьох хлопців-вовчиків, які діють у рамках адельфогамії – права на молоду усіх братів („Була в мене мати-мачуха”). Разом з тим у текстах весняних пісень можна простежити й перехід від умикання групи дівчат до умикання однієї („Ой на городі на горі”). У весняних піснях з відображенням непарного шлюбу яскраво представлений фалічний культ, який найбільшого піднесення зазнав в епоху енеоліту.

Мотив моногамії присутній у таких весняних піснях як „Ой у саду, у садочку”, „Ай ніхто ж там не бував”, „Берегом, берегом, бережиною” та ін.

Пізні елементи патріархату простежуємо у тексті, де не хлопець їде свататись, а дівчину везуть до нього. У ньому наречена представлена як подарунок молодому („Самітній”).

У весняних піснях шлюбного характеру багато і еротичних мотивів („Кривий танець”, „Жучок”, „Зайчик”).

Чималу групу складають весняні пісні з мотивами родинного життя. У них віддзеркалено життя невістки у сім'ї чоловіка, побут, моральні устої та взаємини між членами родини.

Особливу тематичну групу становлять весняні пісні з мотивами сирітства. Співали їх безпосередньо перед Великоднем, а сюжети зводяться до змалювання тяжкої й безпорадної долі сироти, кривд від мачухи, родинних негараздів, які межують із родинним відчуженням.

Окрему групу складають весняні пісні з драстичними мотивами. Найчастіше у них простежуються мотиви взаємного глузування та залицання. В основі таких словесних „поєдинків” заховано практичний зміст – спровокувати зближення між парубками й дівчатами.

2.3. Основні образи весняних обрядодійств. Основні образи весняних обрядодійств головним чином відображають уявлення перехідних дівочих обрядів. До дівочого гурту приймали тільки ту дівчину, яка пройшла певні випробування. Елементи таких ритуальних дій спостерігаємо у дівочих весняних танках „Подольночка”, „Ягілка”, „Рогулька”, „Білоданчик” та ін. Усі вони мають спільний ініціальний статус. Але якщо у „Подольночці” ініціальні дії вичерпуються

вмиванням, то в „Ягілці” вони представлені ще й маніпуляцією із волоссям, що завжди пов’язана зі зміною вікового чи сімейного статусу. Сукупність пісень про Ягілку представляє її як божество, яке опікується шлюбною сферою.

Подолянка поєднує в собі дві рівноцінні функції – шлюбну та аграрну.

Проаналізувавши текстові варіанти рогульок, можна дійти висновку, що це слово означає не лише назву пісень весняного циклу, а й календарне божество, з головною функцією пошлюблення молоді. Окрім того Рогулька втілює охайність і красу.

З текстових варіантів весняної гри „Білоданчик” головний персонаж виконує функції, які вказують на процес проходження ним ініціації. Але на відміну від Подолянки, Ягілки чи Рогульки ця ініціація парубоча, тому у весняному танку набуває пубераційних рис.

У сферу магічних функцій Весни, окрім сімейно-шлюбної та вегетативної, входить і повернення птахів. Вони повинні допомогти їй накликати тепло і звеселити життя людей. Як божество, Весна опікується і хатніми господарськими справами, особливо жіночими. В цьому відчувається відгомін тих часів, коли жінка самостійно давала раду в сім’ї.

Свої самотні риси має й Веснина донька – Паняночка. Із текстів пісень вона постає як проста робітниця (пасе бичка, пряде мичку), а основні її магічно-сакральні функції не виходять за межі категорій, пов’язаних із паруванням та шлюбом.

„Коструб” втілює аграрну та шлюбно-еротичну функції. Подібне функціональне забарвлення мають Шум та Зельман (Жельман). У сферу опіки першого потрапляють всі неодружені, навіть старе парубоцтво. Окрім пошлюблення, Шум несе розвійні мотиви. Зельмана (Жельмана) – персонаж, який шукає пари тільки собі. Окрім цього Зельман уособлює весняний розвій, який залежить від його продукуючої сили. Від нього залежить і врожай.

2.4. Мотиви та образи весняної календарної поезії в картографічному ракурсі. Об’єктами нашого картографування стали мотиви та образи весняної календарної поезії. Найпоширенішими, а відтак і найбільш відомими, можна вважати подоляночку, коструба, шума, білоданчика, просо, мости, кривий танець, горошок, огірочки, заєнька, жучка, зельмана, царівну, ягілку, рогульку тощо. Кожен із цих весняно-ігрових видів має свою територію поширення.

Зважаючи на таке розмаїття мотивів та образів весняних календарних пісень констатуємо, що ігрові весняні пісні поширені переважно на Прикарпатті, Поділлі та Волині, а хороводні – на Наддніпрянщині, Поліссі та Поділлі.

ВИСНОВКИ

Детальний аналіз весняних пісень дає підстави вважати, що утвердження більшості їхніх утилітарних функцій має дуже давнє походження. Їхню виняткову архаїчність виказують не лише теми викликання дощу, любовної магії, фалічного культу, що знаходять свої відповідники в

багатьох археологічних артефактах, а й синкретизм головних проявів, що полягає в поєднанні хорових пісень з іграми й танцями та дотриманні при їх виконанні успадкованих норм статево-вікової регламентації. Весняні календарні пісні виконували тільки дівчата. Присутність при цьому або й участь у їх виконанні хлопців, жінок старшого віку і навіть дітей, як це зафіксовано на Буковині, пояснюється втратою початкових функцій або ж наслідком культурного запозичення від інших етнографічних груп.

Спосіб виконання весняних пісень та ігор на території України на час фіксації їх фольклористами був не однаковим. Найчастіше молодь, зібравшись на весняні гуляння, бралася за руки і водила колові танки. Подекуди весняні пісні співали, сидячи на колодах, призьбах чи лавках. У деяких регіонах весняні пісні виконують, вилазячи на дерева, рухаючись вулицями села, сидячи в хаті. Вочевидь, багато що залежало в оформленні цих традицій як від специфіки господарсько-культурного комплексу, який для одних місцевостей сприяв збереженню тих календарних різновидів ритуальної поведінки, які більше важили для хліборобів, а для інших відображав скотарські стереотипи, так і від того, пісні якої вікової групи в тій чи іншій місцевості визначились в ролі домінанта. В ряді регіонів серед весняних календарних пісень відзначаються лише такі, які пов'язані зі шлюбом.

Ареал поширення весняних календарних пісень охоплює всю територію України за винятком південних та східних районів, а епіцентр їхнього поширення припадає на Поділля та центральні райони України, де сконцентрована найбільша кількість текстів.

Залежно від форм та змісту весняні календарні пісні в різних регіонах могли мати різні назви. Найпоширеніша із них — веснянка. Проте, без застережень вона вживається лише до текстів, які починалися словами „Ой весна, весна днем красна”. На більшості територій України ця пісня виконувалася найпершою і з неї починалися весняні дівочі забави.

Тим часом на території Західного Поділля у XIX на початку XX ст. назва веснянка майже не вживалася. Її повністю заступила інша — гаївка.

Одначе вже в XIX ст. в різних місцевостях навіть одного регіону першою могли виконувати не тільки веснянку чи гаївку, а й будь-яку іншу весняну пісню чи гру, яка й давала видову назву цілому циклу календарних пісень, які виконувалися в цей період. Крім того, в деяких регіонах існував не один весняно-календарний пісенний цикл, а кілька, при цьому кожен із них починався іншою піснею, яка й визначала назву жанрового різновиду. Тому лише на Західному Поліссі таких назв, за нашими підрахунками, двадцять дві, а в цілому на території України їх існує понад сорок.

На Опіллі, крім веснянок, гаївок (гагілок) відомі: ягівки, подолянки, рогулєйки, маївки, постові пісні, гилянчочки, зучки, голубки, поколойки, зельмани, озелєні (вожеледи, вожелени, вужулини).

На Поліссі побутують гаївки, царівни, маївки, поколі, подолянки, рогулєйки, бабоньки, володарки, витягущки, олендарки. А на Малому Поліссі (на теренах Сокальщини та Бродівщини) усі пісні, що виконуються рано навесні, називають подолянками, тоді як на Лівобережному Поліссі – гуканками.

На Поділлі виконували гаївки, (гагілки), веснянки, ягілки, царівни, зельманівки, подолянки, маївки, рогульки, постові й великодні пісні.

На Холмщині й Підляшші найпоширеніша на означення весняних пісень назва веснянка. Рідше їх називають великодніми піснями чи зельманами. Окрім вказаних побутують і такі назви як володарки, рогульки, гўльки, огўльки, садоньки, постяні пісні, а в окремих селах – жалімо́ни та крóп.

Весняний цикл Прикарпаття представлений гаївками, веснянками, маївками, а подекуди і зельманівками.

На Буковині найвідоміші гаївки, веснівки та великодні співанки. Вживаються також перепелоньки, воротальчики (вородайчики), доліни, дощечки, вородаї, уроодаї, подоляночки, зозульки, зельмани, жучки, огірочки, криве колесо, постові та воскрєсні пісні.

Подніпров'я (Черкащина) головно представлене веснянками, маївками, подолянками, постовими піснями.

На етнографічній Волині, крім веснянок, співали маївки, гаївки, ягілки, рідше рогулики та постові пісні. Часто для означення весняних пісень тут вживалися й локальні назви: васильку́, бабоньки, (обабоньки), подолянки, кутулянки, олендарки, володарки, поколі, великодні та волочєбні пісні.

На Західному Поліссі найуживанішою назвою була веснянка. Водночас респонденти пригадують, що тут співали також маївки, подолянки, ягілки, гаївки, рогульки, волочєбні та постові пісні, бабоньки (бабойки, бабўси, обабоньки). Загалом локальних номінацій тут ще ціла низка: олендарки, розгулєйки, ворода́, вербоньки, городала, поколі, кукударки, бородайки, пóхуди, витягущки, ворон, царівни, зельману́вки, володарки, стасту́рки.

Жанрова специфіка весняних пісень визначається їхніми функціями. Залежно від домінування котроїсь із них можна визначити чотири основні жанрові групи: 1) розвійні пісні; 2) любовно-еротичні ; 3) шлюбні; 4) драстичні. Кожен із цих різновидів має свої народні номінації-відповідники. Проте закріпити якийсь один із них за кожним із визначених видів неможливо в силу їх регіональної специфіки. Набагато легше розподілити відомі назви за жанровими групами залежно від функцій, які виявляють самі тексти. З наведених у дисертації назв до **розвійних** пісень можна віднести: подолянки, бородайки (уроодаї), вербоньки, садоньки, пóхуди, вородайки, дощечки, горóшок, кривий танець, мак, шум, огірочки; до **любовно-еротичних** – маївки, гаївки, олендарки, витягущки, доліни, васильку́, за́йчик, жучок, білода́нчик, зельман; до

шлюбних належать ягілки, рогульки, голубки, бабоньки, поколі, воротарки (воротар, володарки, кукударки, городала), коструб, царівна, просо, мости, постові та великодні пісні; до *драстичних* – озелєни (вожелени, вужелини, вожеледи) та бабусі.

Строкатість назв весняних календарних пісень та регіональна специфіка їхнього побутування служить переконливим доказом їхнього полігенезу. Відтак про них справедливо говорити не як про жанровий різновид календарно-обрядових, навіть не як про жанр, а як про цілий **жанровий масив**, подібно до того, як сучасна фольклористика визначає казку.

Об'єктами картографування обрано мотиви та образи весняних календарних пісень та ігор, такі як подолянка, коструб, просо, зельман, шум, білоданчик, мости, кривий танець, горошок, огірочки, зайчик, жучок, зельман, царівна, ягілка, рогулька та ін.

Основні положення дисертації висвітлені у таких публікаціях:

1. Номінація веснянок на Західному Поліссі // Фольклористичні зошити. – Вип. 3. – 2000. – С.71 – 86
2. Гаївки і маївки у фольклорному процесі Західного Полісся: автентика чи запозичення? // Фольклористичні зошити. – Вип. 4. – 2001. – С. 77 – 83
3. Ініціальні мотиви у веснянках // Фольклористичні зошити. – Вип. 5. – 2002. – С.15 – 30
4. Весняні календарні ігри західного Полісся: дозвіллева практика та архаїчна семантика // Філологічні студії. – № 1(21). – 2003. – С. 114 – 118
5. Історико-картографічний аспект побутування веснянок // Фольклористичні зошити. – Вип. 7. – 2004. – С.171 – 189

Анотація

Міндер Т.Й. Весняна календарно-обрядова поезія українців: регіональна специфіка та жанрова динаміка. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.07 – фольклористика. Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2005.

Дисертація є першим в українській фольклористиці цілісним дослідженням весняного календарно-обрядового фольклору українців. Основну увагу звернено на з'ясування дефініційного окреслення терміну „веснянка”, її структури та семантики. Визначено регіональну специфіку та жанрову динаміку весняних пісень, запропоновано нову класифікацію весняних календарних пісень, розглянуто їх основні мотиви та образи. Здійснено спробу узагальнення поширення типів та видів весняної обрядовості та основних її фольклорних образів на основі картографування.

Ключові слова: весняні календарні пісні, дефініція, номінація, жанр, класифікація, мотиви, образи.

Аннотация

Миндер Т.И. Весенняя календарно-обрядовая поэзия украинцев: региональная специфика и жанровая динамика. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.07 – фольклористика. Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Киев, 2005.

Диссертация является первым в украинской фольклористике целостным исследованием календарно-обрядового фольклора украинцев. Главное внимание обращено на дефиниционное определение названия веснянка, структуры и семантики этого понятия. Определено региональную специфику и жанровую динамику весенних песен, предложено их новую классификацию, рассмотрено основные мотивы и образы. Предпринято попытку обобщения распространения типов и видов весенней обрядности а также наиболее распространенных образов на основе картографирования.

Ключевые слова: весенние песни, дефиниция, номинация, жанр, классификация, мотивы, образы.

Annotation

Minder T.Y. Spring calendar-ceremonial poetry of Ukrainians: regional specific and genre dynamics. – Manuscript.

A thesis for the Candidate's Degree of Philology sciences by speciality 10. 01. 07 – folclre studies. The Ivan Franko National University in Lviv. – Lviv, 2005.

Dissertation is integral research of spring calendar-ceremonial folklore of ukrainians first in ukrainian folcloristitsi. Basic attention appeal on finding of definitsiynogo potractouvannya term out „vesnyanci”, their structures and semantics. A regional specific and genre dynamics of spring songs is certain. In work the classification of spring calendar songs is given, their basic motive and image are considered. The attempts of generalization of distribution of types and types of spring rite and basic its folk-lore appearances are carried out on the basis of drawing a map.

Spring ceremonies during all period of poboutouvannya could under act of different factors cultural and history repeatedly change not only the calendar attachment but also maintenance.

The detailed analysis of spring songs grounds to consider that active period of them poboutouvannya makes approximately five millenniums. Their exceptional arhaichnist is expressed not

only by the themes of evocation of rain, love magic, but also syncretism of displays above all, that consists in combination of choral songs with the games and dances.

Spring calendar songs were executed by girls only. Presence here or and participation in their implementation of boys, women of senior age and even children is explained by the loss of initial functions or investigation of the cultural borrowing from other ethnographic groups.

The natural habitat of distribution of spring calendar songs engulfs all territory of Ukraine except for districts a south and east, and the epicentre of their distribution is on Podillya and central districts of Ukraine, where most of texts is concentrated.

The variety of themes of spring calendar poetry generated the not less variety of their nominations. Only on Western Polissi on determination of spring songs twenty two local names are fixed, and on the whole on territory of Ukraine of them there are the over forty.

The genre specific of spring songs is determined by their functions. Depending on prevailing of cotrois from them it is possible to define four basic genre groups: 1) rozviyni songs; 2) love-erotica ; 3) marriage; 4) drastichni. Each of these varieties has the folk nominations-defendants.

Pied of the names of spring calendar songs and regional specific of their poboutouvannya serves as convincing evidence of their poligenezou. Consequently about them it is just to speak not as about the genre variety of calendar-ceremonial, even not as about a genre, and as about a whole genre array, like till modern folcloristica determines a fairy-tale.

Key words: spring calendar folk songs, definitsiya, nomination, genre, classification, motive, images.

Підписано до друку 14.02.2005 р.

Формат 60х90/16. Папір офсетний.

Умовн. друк. арк. 1,0. Наклад 100 прим.

Віддруковано в ПП “Мавін”

м. Луцьк, вул. Шопена, 12/7

тел.46222